

forum for
natur og
friluftsliv
TROMS

Karlsøy kommune
Teknisk etat
9130 Hansnes

22. november 2012

Høringsuttalelse til kommunal planstrategi for Karlsøy 2012 - 2015

Forum for Natur og Friluftsliv (FNF) Troms er kjent med at Karlsøy kommune har sin kommunale planstrategi til offentlig høring og ønsker å komme med innspill.

Uttalelsen omhandler i hovedsak koblingen mellom folkehelse og friluftsliv.

Folkehelse / levekår

FNF Troms minner om at en av de vesentligste intensjonene i den nye samhandlingsreformen av 1.1.2012 er å gjøre forebyggende helsearbeid. Samhandlingsreformen setter kommunene i en nøkkelrolle ved å gi dem mer ansvar, i tillegg til å oppfordre til nærere samarbeid med frivillige lag og foreninger. FNF Troms minner om at kommunen må tenke folkehelse i hver en plan og at tematikken er sektorovergripende. Folkehelseperspektivet må gå som en rød tråd gjennom alle planer og sektorer om en skal lykkes i å få en friskere befolkning. Det er mange faktorer som påvirker helsetilstanden vår, men blant de viktigste elementene for god folkehelse ønsker FNF Troms å trekke fram sosial kapital (inkludering, nettverk, tillit) og fysisk aktivitet, særlig kombinert med naturopplevelser.

FNF Troms ønsker å understreke friluftslivets betydning for folkehelse og håper dette vil bli sterkere vektlagt i planstrategien. Friluftsliv er landets største enkeltkilde til fysisk aktivitet og 90 % av Norges befolkning deltar i løpet av året. Friluftsliv er førstevalget for de som ønsker å komme i form, de innaktives foretrukne aktivitet, har lave investeringskostnader, er lavterskel og sosialt utjevne. Friluftslivet favner bredt og fanger ofte opp de som detter utenfor konkurransebasert aktivitet, samt er en aktivitet hvor nettverk dannes og styrkes. Friluftsliv har dokumentert positiv effekt på fysisk og psykisk helse, og flere forskningsrapporter viser at naturopplevelser kombinert med fysisk aktivitet er blant de viktigste faktorene for vår totale helsetilstand.

I den nye folkehelseloven fremheves det at kommunen skal bidra til utjevning av sosiale helseforskjeller og fremme folkehelse innen de oppgaver og med de virkemidler kommunen er tillagt. Det foreslås også at kommunene i forbindelse med kommunal planstrategi skal ta stilling til folkehelseutfordringene i kommunen, da blant annet til alderssammensetning og helsetilstand. Etter hva FNF Troms registrerer har Karlsøy solid oversikt over alderssammensetning og befolkningsutvikling, noe som er positivt. Vi savner likevel en bredere oversikt over

---

FNF Troms, Fylkeshuset, Pb. 6105, 9291 Tromsø
Tlf: 776 42131 E-post: troms@fnf-nett.no Internett: www.fnf-nett.no/troms

FNF Troms er et samarbeidsforum for natur- og friluftslivorganisasjoner i Troms og representerer rundt 15000 medlemmer. Medlemsorganisasjoner: Troms Turlag, Harstad Turlag, Norges Turmarsjforbund Troms, Naturvernforbundet i Troms, 4H Troms, KFUK-KFUM-speiderne Troms, Troms Fylkeskystlag, Troms Orienteringskrets, Norges Jeger- og Fiskerforbund Troms, Nord-Troms Krets av Norges Speiderforbund, Framtiden i våre hender Tromsø, Nord-Norsk Botanisk forening.

helsetilstanden til befolkningen. Vi antar at Karlsøy, i likhet med de fleste kommuner i Troms, har noen positive trender å vise til, samt noen trender som er ønskelig å snu, for eksempel knyttet til livsstilsrelaterte sykdommer. Vi anbefaler at alle delplaner, temaplaner osv bør omtale folkehelseperspektivet og hvordan dette kan ivaretas i den enkelte plan. FNF Troms vil også påpeke at når større tiltak og reguleringer planlegges, må det være en hovedregel at det skal kreves og gjennomføres helsekonsekvensutredning av tiltaket/reguleringen.

FNF Troms anbefaler Karlsøy kommune å prioritere en økt satsing på friluftsliv som en sentral strategi for å bedre folkehelsen og levekårene i kommunen. Dette vil også virke positivt inn på livsglede, bolyst og omdømme, samt gi ytterligere næringsutvikling. Gjennom å gjøre enkle tiltak som stimulerer til økt friluftslivsaktivitet vil kommunene få mye igjen for hver investerte krone.

FNF Troms mener følgende strategier og tiltak vil være viktige for å bedre folkehelsen og livskvaliteten i kommunen:

Tilrettelegging for friluftsliv og uteaktivitet i barnehage og skole

FNF Troms mener at et av de viktigste forebyggende tiltakene en kan iverksette for bedret folkehelse er å gjennomføre gode tiltak rettet mot barn og unge. Kommunens skoler og barnehager må i størst mulig grad settes i stand til å ha et høyt og kunnskapsbasert fokus på fysisk aktivitet/friluftsliv og sunt kosthold. Områdene rundt skoler og barnehager bør sikres og evt. tilrettelegges, slik at ungene er mest mulig aktive både på dagtid og i fritiden.

FNF Troms anbefaler at Karlsøy bør satse målrettet på aktivitet i uteområder under læringsprosessen i både barnehager og skoler. Gode, eksisterende tiltak er for eksempel "Den naturlige skolesekken" eller "Læring i friluft". Hovedmålet til sistnevnte er *mer og bedre uteaktivitet i barnehage, grunnskole og SFO*. "Læring i friluft" forener læringsmål, fysisk aktivitet, naturopplevelser og sosialt miljø på en effektiv måte. Et godt forankret pedagogisk innhold når en er ute, og uteaktivitet som relateres til lærerplanen i Kunnskapsløftet og Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver, er verdifulle, trivselskapende og langsiktige folkehelseiltak.

Sti- og løypeplan

FNF Troms anbefaler kommunen å utarbeide en sti- og løypeplan. Denne skal sikre forvaltningen av eksisterende turløyper, kartlegge behovet for nye løyper og sørge for etablering av nye. I tillegg skal planen bidra til å legge til rette for aktiv transport (til fots eller pr. sykkel) mellom bosted, grønt områder, skoler osv. Behovet for en slik helhetlig plan er stort.

FNF Troms vil presisere at turstier/turløyper er den anleggstypen den norske befolkningen bruker mest. Dette er langt hyppigere brukt enn for eksempel helsestudio og idrettshaller. Begge deler er selvfølgelig viktig, men aktivitetsformene med størst potensial til å øke aktivitetsnivået blir i dag gitt lavest prioritet. De økonomiske virkemidlene er i dag ikke tilpasset målene om å øke andelen fysisk aktive og samtidig redusere sosiale ulikheter. FNF Troms mener en økt satsing på friluftsliv og på sti- og løypeplan er et viktig steg i riktig retning og håper kommunen vil trekke fram dette i kommunal planstrategi. FNF Troms oppfordrer også Karlsøy kommune til å prioritere slike anlegg (stier og turløyper) i sin behandling av spillemiddelsøknader.

Strategier for fysisk aktivitet i friluft i vinterhalvåret

Kommunen bør ha særlige strategier for fysisk aktivitet i friluft i vinterhalvåret. Inaktive grupper trenger særlig stimuli til å komme opp og ut i den kalde og mørke årstiden. Som stikkord kan nevnes: Små isflater ved skoler og boområder, strøsandtiltak for eldre, differensiert tilrettelegging for ulike brukergrupper av skiløyper/lysløyper, parkeringsplasser og brøyting.

Samarbeid med frivillige organisasjoner

Arbeidsformen for folkehelsearbeidet må være sektorovergripende og også omfatte frivillig sektor. Kommunen bør legge til rette for frikjøp av frivillighet også på dagtid. Kommunen bør også i større grad ta et mer aktivt ansvar for å aktivisere inaktive grupper, samt innføre rutiner på å koble inaktive grupper opp mot aktivitetstilbudene i de frivillige organisasjonene for en reell og aktiv samhandling. Særlig egnede arenaer for denne koblingsfunksjonen er folkehelsekoordinator, familiesenter/helsestasjon, støttekontaktordningen, frisklivsentral, frivillighetssentral, FYSAK, psykisk helsevern og fysioterapeut. FNF Troms synes det er positivt at Karlsøy trekker fram det rike og varierte foreningslivet de har i kommunen, blant annet representert ved Karlsøy JFF. FNF Troms vil også nevne Ørna 4H, som holder til både på reinøya og på Hansnes. Disse frivillige foreningene/organisasjonene gjør uvurderlig innsats i lokalmiljøet og det er svært viktig med en satsing på disse, og et godt samarbeid.

Sikre friluftsområder for allmennheten

FNF Troms vil understreke viktigheten av å sikre friluftsområder for allmennheten og for framtidige generasjoner. Områdene kan sikres gjennom statlig sikring eller gjennom plan. FNF Troms vil presisere at nærfriluftsområder og lavterskelområder i nærheten av hvor folk bor er særlig viktig. Selv om ikke Karlsøy har en særlig tett befolkning, er det å sikre grønne korridorer, ”100-meterskoger”, ”by- / landsbyfjell”, barnetråkk osv essensielt for å tilrettelegge for at folk flest naturlig tar aktive valg i hverdagen. Dersom et grøntområde ligger lenger unna enn 500 meter fra boligen synker aktiviteten med nærmere 60 %. Kommunen må søke å ivareta de viktige områdene, særlig ved skoler, barnehager og boligområder, og båndlegge disse gjennom kommuneplanens arealdel. For å lykkes i å ivareta og planlegge for helsebringende grøntområder i nærmiljøet er det viktig å blant annet tenke på nærheten til bolig, at få eller ingen barrierer hemmer bruken og et variert innhold som resulterer i mangfoldige opplevelser.

FNF Troms mener det er viktig at kommunen har minimum et friluftsområde som er tilgjengelig for alle gjennom universell utforming. Vi vil også understreke at ”alle” nødvendigvis ikke må ha tilgang på alt. De aller fleste har behov for utfordringer i ulik grad og urørt natur er også en form for tilrettelegging. God, differensiert tilrettelegging må formes gjennom strategisk planlegging.

Friluftslivsområdene må tilrettelegges og driftes slik at de framstår som attraktive områder til bruk for hele befolkningen. For å møte folkehelseutfordringene trengs det økte økonomiske virkemidler i hele tiltakskjeden: sikring, tilrettelegging, forvaltning og drift, informasjon og aktivitetstiltak. I Karlsøy kommune er Hersøya statlig sikret og vi håper området blir brukt og godt ivaretatt.

FNF Troms vil også understreke viktigheten av å ivareta de inngrepsfrie naturområdene som finnes i kommunen. I 20-årsperioden 1988 - 2008 tapte Karlsøy 9,9 km² villmarkspregede områder, noe som utgjør omtrent 10 % av Troms sitt totale tap i samme periode. Ifølge Direktoratet for Naturforvaltning forsvinner det aller mest inngrepsfri natur i Nord-Norge, noe som gir oss et særlig ansvar for å ta godt vare på de gjenværende områdene.

Vi anbefaler også å ta aktivt i bruk kartleggingene og verddivurderingene av friluftsområder fra prosjektet som ble satt i gang av Troms fylkeskommune. Å satse på Karlsøys vakre og storslagne natur vil både styrke folks trivsel og kommunens omdømme. Det vil også styrke reiselivsnæringen som trekkes fram i planstrategien som et ønsket satsingsområde.

Aktiv bruk av kysten

Troms og Karlsøy har en fantastisk kyst, og øyrike, som byr på storslagne opplevelser, tradisjoner og historie. Vi ber om at kysten med sine flotte muligheter for friluftsliv blir vektlagt i større grad. Seiling, roing og padling er aktiviteter som gjennom samarbeid med frivillige organisasjoner og kystlag er aktiviteter som går an å gjennomføre uten store kostnader. Et konkret mål kan være at

elevene skulle kunne ro eller padle før de forlater grunnskolen. Her kan frivillige organisasjoner være aktuelle samarbeidspartnere.

Møteplasser

Å tilrettelegge for møteplasser i friluft er et effektivt og nyttig virkemiddel for å kombinere fysisk aktivitet, naturopplevelser og sosiale nettverk.

Fra anleggsbygging til aktivitet

I arbeidet med økt fysisk aktivitet bør kommunen prioritere enkle, lavterskel aktivitetstilbud som er tilgjengelig for alle, framfor store ressurskrevende idrettsanlegg med høy brukerterskel.

Friluftsråd

Karlsøy kommune er medlem av Ishavskysten friluftsråd. FNF Troms kjenner ikke til hvor aktivt Karlsøy benytter seg av friluftsrådet i dag, men vi vil oppfordre til et aktivt og nært samarbeid med denne verdifulle ressursen i tiden framover. Ishavskysten friluftsråd har stor kompetanse og jobber direkte med flere av tiltakene vi har skissert som viktige strategier/tiltak for å bedre livskvaliteten og folkehelsen i kommunen. Særlig vil vi anbefale Karlsøy å invitere med Ishavskysten friluftsråd i utarbeidningen av en sti- og løypeplan for kommunen. Jo flere gode krefter som sammen kan dra i riktig retning, jo bedre er det. FNF Troms har et godt samarbeid med friluftsrådet, og det er en meget viktig samarbeidspartner.

Kommunal plan for fysisk aktivitet og naturopplevelser

I planstrategien, side 13, nevnes "Kommunal plan for idrettsbygg og -anlegg" som foreslås rullert til neste år. På bakgrunn av det vi tidligere har skrevet om friluftslivets betydning og viktigheten av tilgjengelig infrastruktur, sti og løyper, bør denne planen vel så mye omfatte og prioritere friluftslivanlegg. Dette er de anleggene som når flest brukere både i alle aldre og i alle sjikt av folket. FNF Troms vil oppfordre Karlsøy kommune til å utarbeide en "kommunal plan for fysisk aktivitet og naturopplevelser". På denne måten kan en forene både organisert og uorganisert fysisk aktivitet, nå flere og få en mer balansert og effektiv bruk av spillemidlene.

FNF Troms mener:

Friluftslivets plass i forebyggende og helsefremmende arbeid må styrkes vesentlig. Kommunal planstrategi gir en utmerket anledning til å sette større fokus på friluftslivets betydelige rolle i folkehelsearbeidet. De økonomiske virkemidlene er i dag ikke tilpasset målene om å øke andelen fysisk aktive og samtidig redusere sosiale ulikheter. FNF Troms mener en økt satsing på friluftsliv er et viktig steg i riktig retning og håper kommunen vil trekke fram dette i kommunal planstrategi.

Miljø og klima

FNF Troms synes det er positivt at Karlsøy har vedtatt en energi- og klimaplan. FNF Troms oppfordrer til at energisparing og energieffektivisering bør ha hovedfokus innunder dette feltet i tiden fremover. Det er per i dag mange småkraftsøknader inne i Troms. I Karlsøy kommune er det per i dag to søknader inne hos NVE, mens noen av nabokommunene har betraktelig flere. Karlsøy har som kjent også nylig fått bygd ut Fakken vindkraftverk. Karlsøy bør være oppmerksom på sumeffekter og ha virkningsfulle metoder for å unngå at eventuelle utbygginger går ut over viktige verdier for natur, friluftsliv, folkehelse, biologisk mangfold m.m.

Samferdsel og infrastruktur

Samferdsel er et virkemiddel for å oppnå gitte samfunns mål, og god og strategisk planlegging innen dette temaet vil kunne gi positive ringvirkninger for hele befolkningen. FNF Troms vil særlig trekke fram et samfunns mål som vi mener samferdselssektoren burde vektlegge i særlig

grad – folkehelsen. FNF Troms mener at denne målsetningen burde spesifiseres i planstrategiens del om samferdsel og infrastruktur.

Et av de mest effektive folkehelsegrepene innen samferdselssektoren er en økt satsing på gang- og sykkelveier. Gåing og sykling er miljøvennlig og helsefremmende transport som må fremmes aktivt i en moderne samferdselspolitikk. En friskere befolkning er den beste investeringen for fremtiden og i nasjonale forventninger til planstrategien heter det at *planlegging av sykkel- og gangveier vektlegges*. FNF Troms mener at tiltak for gående og syklende må løftes opp og prioriteres i planstrategien. Å la helse inngå i planens overordnede mål vil endre på denne prioriteringen. Dette vil også ivareta samhandlingsreformens mantra om ”helse i hver en plan”.

FNF Troms vil understreke at det er særlig viktig å ha oppmerksomhet mot trygge skoleveier slik at barn og unge kan gå og sykle til skolen. Det er også viktig å tilrettelegge for sykkelparkeringer. Arbeidet med utbygging av turveger for friluftsliv må ses i sammenheng med anlegging av gang- og sykkelveier for transport. Dersom de rette løsningene velges og utformingen gjøres med høy kvalitet, kan slike strukturer også benyttes til friluftsliv. FNF Troms deltar gjerne i et videre samarbeid. Vi ønsker også å understreke behovet for utfartsparkeringer, samt vedlikehold og brøyting av disse. FNF Troms har forståelse for at kommunen ønsker opprusting av veinettet i kommunen, og vi håper fergetrafikken fremdeles prioriteres slik at en kan ivareta og styrke bosetningen på Karlsøys storslagne øyer.

Vi tar gjerne mot henvendelser fra kommunen i saker og områder som berører våre medlemmers interesser.

FNF Troms ønsker Karlsøy kommune lykke til med å ferdigstille den kommunale planstrategien.

For Forum for Natur og Friluftsliv Troms
Eivind Høstmark Borge
Fylkeskoordinator

Kopi:
Fylkesmannen i Troms
Troms Fylkeskommune